

het Comité
leve deze ter
ge over 1948,
den voldaan.

ersingel 31b.
& Rodenrijs.

geschool.

elen aan be-
lentie betref-
gedurende dit
J. J. Buwalda.
lijk tot hem
open.

munster.

h illusies ge-
jk der Neder-

zen, dan.....
Nederlanders
riangen naar
en „Holland,
Holland we-

den, dan zou

leerd hadden,
itkomst. Dan
enis zou zijn
ge hand haar

ervaring, in
einterneerden

e leermeester.
wendige nood
rmede zullen
n kunnen we
Vaderland en
nd, maar dan
i, dan blijven

pen, gaat het
rnsnel tempo.
over, dat de
dat het met

in elke zweem
n ervaren
is een-eigen
yrannie noch
cht vergeten.
ms verlangen,
r vrijheid zou

..... hoe kort

jubelend de

l. kampen!

te van roode,

one geste: 't

Dai Nippon,

hoe hebben
stervenden,
ng het kamp

ps even poes-
zermurwbaar,

ar gelukkige,
rd er doorge-
atuurlijk, het
n ontwaakten
rtheid!
agetooverd in
lekleur en de

geschieden en
is, zoals ze

ai Nippon!

oekomst niet

ampen, ginds
ouden.

n weten, hoe
ouden moeten
uitgeroepen:

„Dat bestaat niet, dat kan geen mensch verdragen!”
Velen zouden moedeloos ineengeschrumpeld zijn.
Maar ze wisten het niet. Ze bleven hopen van den
eenen dag op den anderen. Dagen, welke zich aaneen-
regen tot weken, maanden, jaren.
Eens komt de dag, waarop het uur der Vrijheid
alaat!

Voor velen kwam eerder het uur, waarop zij uitgin-
gen den bruidegom tegemoet, gereed of onvoorbereid,
wijs of dwaas.

Maar de overlevenden vierden eindelijk Neerlands
herrijzenis!

Augustus 1945! Dagen van blijde verwachting!
Welk een vergissing!

Ongerijmd, maar waar.

De Indische Nederlanders, verspreid over de kam-
pen van den Pacific, wisten niet welke rampen over
Indië en haar bevolking spoedig zouden komen.

En al had iemand hun die rampen kunnen voorspel-
len, ze zouden ongelooftig het hoofd hebben geschud:
dat kan niet, dat kan niet.....

Ze wisten ook nog zoo weinig!

Ze wisten niet, wat het beteekende, dat de factie
van St. Michielsgestel, onder aanvoering van Scher-
merhorn, het roer van Staat in handen hield. Wie was
Schermerhorn? Wie wist iets anders van hem, dan dat
hij professor was in de landmeetkunde? Wat konden
zij weten van de verderfelijke streken van het kompas,
waarop hij voer?

Ze wisten ook nog niets van het wangedrag en het
liederlijke leven van het overgrote deel der uitgewe-
ken Nederlanders in Australië tijdens den oorlog en
van het feit, dat dit intellectueel canaille mede zou
helpen den nieuwen geest in Indië te introducereen.

Ze wisten ook niet, dat het trio Van der Plas-Van
Mook-Logemann van zins was z'n Stuw-idealen —
„Indië los van Holland” — in blinde vaart en razernij
te verwezenlijken.

Ze wisten veel minder, dat de Engelschen, tenge-
volge eener kortzichtige (of geraffineerde?) politiek
van Nederlandsche politici en door de incompetentie
van ons ministerie van buitenlandsche zaken, zich in
onze interne, indische aangelegenheden zouden gaan
mengen, op de in-verraderlijke wijze, waarmede deze
bondgenoot herhaaldelijk — in den loop van 3½ eeuw
— den ondergang van ons koninkrijk heeft gezocht,
zoodra het bij hem neep.

Maar ook, al was hun dit alles verteld, ze hadden
toch geweigerd het ergste te aanvaarden.

Want was het niet zoo, dat het Nederlandsche volk
met verbeten gramschap had ervaren, hoe een groep
verraderlijke „volksgeenoten” heulde met nazi-ge-
spuis?

En bruipte de verontwaardiging niet hoog op tegen
de bedrivers van dit kwaad? Nog steeds?

Hoe ongerijmd zou het dan zijn, dat de Staat nu
bestuurd werd door lieden, die bereid waren te onder-
handelen met oude en nieuwe belagers van het konink-
rijk, met fascistische en communistische oostersche
despoten en hun heelen aanhang van moordenaars,
roovers en vrouwenschenders?

Kon het zijn, dat nu nog de vijanden van het Ko-
ninkrijk, ja, van alle christelijke beschaving, niet
onderkend werden?

Onmogelijk! Dat kon niet!

En toch..... 'twerd alles nog veel erger!

Verdragen werden geteekend.

Een groot deel van ons volk dat nu bij de ruïnes van
het Koninkrijk.

En een ander deel heeft danig veel plezier!

En we schrijven 1948!

Wij, nazaten van hen, die 300 jaar geleden den
Vrede van Munster sloten.

Nazaten van hen, die nog wonen op dat plekje
gronds tusschen Eems en Schelde, „het strijdperk”,
waar het behoud der Hervorming, in het belang der
gansche Christenheid, zou worden beslist!

Van hen, die den strijd aanboden tegen de opper-
machtige Habsburgsche Monarchie en..... overwon-
nen.

In de Januarimaand van het jaar 1648 werden in
de raadszaal te Munster handteekeningen geplaatst
onder een stuk, dat het roemrijke einde bezegelde van
een wonderbaarlijke worsteling van een klein volk
tegen een wereldmacht.

Een klein volk, maar, zooals het op een der gedenk-
penningen dier dagen luidde, „een gelukkig volk,
omdat hier het geloof, met de godsvrucht verbonden,
had gezegepraald”.

In de Januarimaand van 1948 plaatsten Nederland-
sche afgevaardigden op de „Renville” ook hun hand-
teekeningen onder een belangrijk stuk.

Nu geldt het omgekeerde: „Een rampzalig volk, om-
dat hier het ongelooft, met de revolutie verbonden,
heeft gezegepraald”.

En het Koninklijk woord werd misbruikt om de
schande, dat Nederland roeping en plicht verzaakte,
aan de wereld voor te stellen als w i j s h e i d!

De Heere zij ons volk en de volken van den indischen
archipel genadig.

Het Vaderland is in nood!

Kerk en Vaderland.

Niet omdat het in Indië mis gaat, is het Vader-
land in nood. De indische kwestie legde God op onze
weg. Daaraan proeven we de geesten. Niét bepaaldelijk
den geest van roomsch-rood. We zien eerder welken

kant het uit gaat, als de grondslag van ons
volksbestaan, het Calvinisme, verzwakt.

Als de Kerk in nood is, komt het Vaderland in
nood. Het kwaad begint in de Kerk. De voorbeelden
hiervan liggen opgetast in de historie. Voor wie hooren
en zien wil.

De zestiende eeuwse Calvinisten hebben 't wel
diep gevoeld, dat de religie van de politiek niet was
af te scheiden. Doordat zij, in den ongelijken strijd
tegen de spaansche tyrannie, nimmer versagden, kon,
onder Gods zegen, de onafhankelijke staat gegrond-
vest worden.

Of, om in Groen's stijl te spreken: „Het zwaard des
Geestes, het wapen tegen de geestelijke boosheden:
Gods Woord, was er en ook de Geest om het tweesnij-
dend zwaard te hanteeren”.

En het glorieuze resultaat werd bezegeld door den
Vrede van Munster, in 1648.

Gods Woord, het wapen tegen de geestelijke boos-
heden, is er in 1948 ook nog en zal er altijd zijn.

Maar de Geest om het tweesnijdend zwaard te han-
teeren, ontbreekt meer en meer.

Is het niet alsof Groen in onzen tijd leeft, als we
hem — doelend op de meerderheid der kerkleeraars —
hooren klagen over „onverschilligheid voor een Evan-
gelie, waarin zoowel de gerechtigheid als de barm-
hartigheid Gods voorbijgezien wordt”; over de strek-
king „om, ten behoeve van een liefelijken vrede der
Maatschappij, elk rustverstorend Kerkgeschil in den
poel der onverschilligheid te werpen” en over een meer
bedacht zijn „op de uitwendige verbetering van de
Maatschappij, door hulpmiddelen van veelsoortigen
aard, dan op wedergeboorte van zondaren, door de
verkondiging van den geheelen raad Gods”?

Groen van Prinsterer had ook de jubelzangen be-
luisterd van een volk over „herboren volksbestaan”.
Maar men had wel de erve der Vaders, maar niet het
geloof der Vaders aanvaard.

In 1945 was er weer een jubelend volk!
Holland leeft weer.....

O, noodlottige vergissing!

De innige samenhang tusschen Kerk en Staat der
Nederlanden werd miskend.

Hoe zou het Koninkrijk worden wedergeboren, zoo
die wedergeboorte niet in de Kerk aanving?

Twee en een half jaar reeds heeft het beeld van een
natie-in-verval steeds scherper vormen aangenomen.
Nu, in 1948, wordt het beangstigend.

De eerste maand bracht ons de schande van de
„Renville”.

En de tweede accentueert de diepte, waarin het
Koninkrijk verzonk, als de „Commissie van goede
diensten” zich te New-York uit tegenover de wereld-
pers, op egn wijze, die we als schimp en hoon machte-
loos moeten ervaren.

Onderwijl buigt zich te Eindhoven een Synode over
een zendingsrapport, waarin op alle fronten voor de
revolutie wordt gecapituleerd. Ook wordt besloten een
der zendingsarbeiders voor drie jaar af te staan aan
het Zendingconsulaat te Batavia, dat verworpen is
tot propaganda-instituut voor de politiek van de Partij
van den Arbeid. De praeses noemt die benoeming
„eervol”!

Kerk in nood, Vaderland in nood!

Zoo echter de nood der Kerk tot bidden drijft, is er
antwoord bij den Heere. Want onbedrieglijk is de be-
lofte: „Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en Zijn ge-
rechtigheid en al deze dingen zullen U toegeworpen
worden”. Daarom behoeven we ook in 1948 niet te
versagen, het réveil begint niet bij de massa.

Reformatie zal er zijn!

G. GOOSSENS.

OVER HET CONGRES.

Deze week zijn alle praeadviezen aan degenen, die
zich per giro opgaven, verzonden. Willen zij, die nog
geen exemplaar ontvingen, dat even melden aan den
Heer Bos, Broederweg 15, Kampen.

Amersfoort 9 Februari '48.

Hooggeachte Regacteur!

In het Kerkblad der Classis Amersfoort der Synodaal
gebonden Kerken van 7 Februari l.l. las ik onderstaande
ontboezeming uit de gebonden Kerk van Vleuten-de Meern
over het door haar verloren proces:

Het cassatie-beroep van onze Kerk is door den Hoogen
Raad niet aanvaard. Ofschoon wij door het advies van den
Procureur-Generaal weer eenige hoop kregen, is toch de
uitslag ten slotte zoo geworden als wij allang vreesden.
Het verwondert ons niet. De Rechter heeft immers, zoo-
als wij alweer opmerkten geen norm om in kerkelijke zaken
te beslissen. Ook bij de laatste beslissing bleek weer, dat
de Rechter zich moet onthouden van dogmatische en prin-
cipleel kerkrechtelijke beschouwingen, die voor de Kerken
juist den doorslag geven. Bovendien blijkt telkens, dat
juristen moeilijk overweg kunnen met het Kerkrecht. Geen
wonder: de Kerk is een geheel eigensoortige verschijning
in deze wereld.

Het stuk eindigt met de opmerking dat de liefde niet
mag verkoelen. „Ook tegen vrijgemaakten, moeten wij de
juiste houding zoeken. Overwin het kwade door het
goede”.

En De Zwaan van Breukelen, voor wien De Bourwma
indertijd krachtens rechterlijke uitspraak, hem op Zate-
dagavond beteekeend, binnen 2 x 24 uren zijn pastorie
moest ontruimen, voegt hier zelvend aan toe, dat hij dacht
aan het woord van den apostel Paulus: „Die als Hij ge-
scholden werd niet wederischold en als Hij leed niet dreig-
de, maar gaf het over aan Dien, die rechtvaardig oordeelt”.
Als ik hier eenige korte aantekeningen aan toe mag
voegen, dan in de eerste plaats dit: Sedert de doeleantie
is er wel een en ander veranderd in onze rechtspraak.
Toen werden alle kerkegoederen toegewezen aan de Syno-
daal gebleven, hoe klein hun minderheid ook was. De
goederen behoorden aan het „genootschap”.

Maar ook is er wel een en ander veranderd bij het na-
geslacht van hen, die zich toen op 't diepst verongelikt
achtten. Immers als er nu een rechter is, die er nog net
zoo over denkt als die uit den Doleantie, dan krijgt hij
een applaus van Dr Kraan, De Boefenga, dat in „Kerk-
nieuws” naklinkt. Dan vinden zij de principieel
Kerkrechtelijke beschouwing van dien jurist maar
heel aannemelijk. En mocht er nog 'n rechter zijn, die zich
niet aan een dogmatische beschouwing waagt, dan
is er wel een advocaat te vinden, die hem in naam van
een Synodaal gebonden Kerkeraad uitdrukkelijk verzekert,
dat de opvattingen der vrijgemaakten over verbond, doop
en wedergeboorte volkomen in strijd zijn met Gods Woord
en de Geref. Belydenisschriften. Ja zulke beschouwingen
zijn zeker (als ze bij de rechters gehoor vinden) door-
slaggevend.

Ten slotte nog deze opmerking. Bij het doorbladeren in
Rullmann's „Doleantie” viel mijn oog op een uitspraak
der voorlooptige Synode der Nederduitsch Geref. Kerken (de
Kerken dus der Doleantie) vergaderd te Utrecht. Daar
werd o.m. uitgesproken: „eindelijk om vooral de Vrije
Universiteit, welke de zuivere rechtsbeginselen tracht te
bevorderen, te steunen door aan die stichting onze gaven
en zoo mogelijk ook onze zonen toe te vertrouwen”. (Kerk
en Wetenschap werden toen niet zoo angstvallig ge-
scheidt!)

Wat zouden die mannen van toen wel zeggen als ze
Prof. Heilema en dergelijke hoorden pleiten voor..... de
synodale organisatie.

O, zuivere beginselen van het recht!

Is het toch waar „dat juristen moeilijk overweg kunnen
met het Kerkrecht”? Ook aan de V.U.?

Met broedergroeten
Hoogachtend
D. DE BOER Tz.

**DE VRIJE GEREFORMEERDE KERKEN
IN SAKSEN EN SILEZIË.**

Wie de Acta van onze vroegere Synodes eens door-
bladert, zal daar zoo nu en dan ook iets vinden over
de Kerken, die we hier boven hebben genoemd, en waar-
aan voor ons in de laatste tientallen van jaren onaf-
scheidelijk was verbonden de naam van De H.
Graefe, pred. te Görlitz.

Van die kerken wil ik hier enkele dingen schrijven.

Het zijn Kerken, waarmee wij nu een aantal jaren
correspondentie hebben gehad, maar waarmee we het
contact door den oorlog geheel verloren, en dat ook
niet zoo gemakkelijk zal zijn te herstellen, gezien deze
Kerken zich in de russische zone van Duitschland be-
vinden, en bovendien ook zelf in zeer ongunstige con-
ditie verkeerden.

Ik zou willen, dat er andere dingen van te zeggen
waren, dan ik er thans van zeggen moet.

Het lijkt me gewenscht, om in verband daarmee ook
enkele dingen op te merken over het ontstaan en de
geschiedenis dezer Kerken, omdat ik meen, dat de
meesten onder ons daar niet zoo heel veel van af we-
ten en die geschiedenis ook ten deele van betekenis
is voor het heden der Kerken.

De opmerkingen in de Acta onzer Synodes betref-
fende deze Kerken dateeren niet slechts uit de laatste
jaren: wij vinden die reeds in de vorige eeuw in de
Handelingen van de Synodes der Christelijk
Afgescheidene Gereformeerde
Kerk en der latere Christelijke Gere-
formeerde Kerk.

Den eersten keer, dat ik iets vond is de vermelding
van een ingekomen schrijven op de Synode van Mid-
delburg 1869 van „den heer H. Matzke, Leeraar
bij de Vrije Evangelische Kerk te Görlitz in Silezië,
behelzende broederlijke groete en verzoek om haar in
haren zwakken toestand tot bouwning eener Kerk met
finantiële hulp te ondersteunen.....” (Handelingen
der Synode, blz. 11/12).

De Synode neemt dan het besluit „deze zaak aan
de Synodale Commissie op te dragen, om zich met de
Silezische Kerk in correspondentie te stellen, ten einde
op een volgende Synode verslag te geven van het
standpunt dier Kerk.” (blz. 15).

Men ziet dus dat men eerst wil weten, wat voor ge-
halte deze Kerken hebben.

De Synodale Commissie rapporteert de volgende
maal niets over deze zaak in haar verslag, maar ze
heeft zich er blijkbaar toch mee bezig gehouden, want
de voorzitter der Synodale Comm., Ds N. H. Dosker
rapporteert over „een verzoekschrift van pastor Mat-
zke..... om ondersteuning tot den bouw eener Kerk”.
En dan besluit de Synode „van eene ontwikkelg der
hoofdpunten van het geloof zijner Kerk kennis geno-
men, en het advies der Synodale Commissie gehoord
hebbende..... pastor Matzke vrijheid te geven om in

onze Gemeenten collecten te komen houden ten behoeve van zijn Evangeliearbeid. (Handelingen der Synode van Groningen 1872 art. 173).

Op de Synode van 1875 te 's-Hertogenbosch is dan Ds Matzke zelf aanwezig, en de Synode heeft een gesprek met hem betreffende een blijkbaar door die Kerken aan de Synode gericht verzoek om eenen broeder te willen „ordenen“ tot Dienaar des Woords. De Synode oordeelt dan, „dat de Oud-Gereformeerde Kerk in de Graafschap van zelf de aangewezen moeder is, om haar zwakke dochter in Silezië met raad en daad bij te staan“. (Art. 15).

Ds Matzke heeft een toespraak ter Synode gehouden waarin hij mededeelt dat de door hem gehouden collecte tot nu toe opbracht f 6295, en dat de gemeente Görlitz nu een kleine zaal voor den dienst heeft. Het is jammer, dat de historische gegevens uit die toespraak in 't Synodeverslag zijn weggelaten. Op de volgende Synode is hij niet aanwezig: hij schrijft dan eenen brief, dat hij niet kan, omdat hij pas naar Amerika is geweest, en er aan de reis naar Nederland nog al kosten zijn verbonden. Op de volgende Synode is niets aanwezig uit deze Kerken; de Synodale Commissie deelt alleen mee, dat ze naast andere Kerken ook deze bericht heeft gezonden van den tijd van vergadering der Synode als zusterkerk.

Op de Synode te Zwolle in 1882 is echter weer een afgevaardigde uit Görlitz, de opvolger van Ds Matzke n.l. Ds H. Röther.

Deze houdt dan een toespraak, en daarin hooren we ook iets over den oorsprong en de ontwikkeling van deze Kerken. Deze zegt daarvan n.l. het volgende:

„Wat onze Kerk betreft, in 1860 werd in Breslau, onder de prediking van een Zendeling onder de Joden, gezonden door de Vrije Schotsche Kerk een klein aantal naamchristenen tot kennis der waarheid gebracht. Deze zagen spoedig in, dat zij niet langer met een goed geweten in de landskerk konden blijven. In een Kerk, waar het crucifix op het altaar, omgeven van kaarsen, het middelpunt van den godsdienst uitmaakt; waar de prediker uit kracht van zijn ambt absolute verleent, van kerkelijke tucht haast geen sprake meer is, en de sacramenten veel te hoog worden aangeschreven. In een Kerk, waar de leer, dank de versteenende werking van het pericopenstelsel, niet tot haar recht komen kan, en waar, zelfs al wordt Christus op zekere wijze gepredikt, de menschen zelden op het gevaarlijke van hun onbekeerden staat worden gewezen, en op het werk des Geestes in de harten der geloovigen geen nadruk gelegd wordt. Hierbij loochen ik niet, dat deze Kerk hare 7000 nog in zich bevat, en ook hare profeten nog in zich heeft; ik wijs slechts op deze toestanden om te toonen, dat er bij de eerste leden onzer gemeente geen misverstand in het spel was, toen zij de gemeenschap met zulk een Kerk opzegden en een eigene gemeente stichtten.

Zij waren arm en behoorden tot den lageren stand, hadden zelfs geen prediker uit hun eigen volk, maar begonnen al spoedig onder hun eigen volk te evangeliseeren.

Een jonge man, in Breslau bekeerd, die later studeerde en geordend werd, begon in Görlitz te arbeiden, en daar verrees de tweede gemeente.

Voor eenige jaren werd het eerste Presbyterie (Kerkeraad) gevormd; de Kerk nam de Westminsterse Geloofsbelijdenis met Catechismus aan.

Wij bezitten 2 predikers in Silezië, 1 in Bohemen; daarbij nog 1 evangelist in Silezië; ook de ouderlingen werken mede aan de evangelisatie. Wij tellen 3 gemeenten.

Daar wij een Zendingskerk zijn, tellen wij in Silezië ca. 10 stations, waar het avondmaal uitgereikt wordt, en kleine kringen gevonden worden, die des Zondags samenkomen, en zoo er geen prediker is, een preek lezen.

De gemeente van den prediker Edward in Breslau is in het laatste jaar aanmerkelijk uitgebreid; in Schwadnitz zijn vele jongelingen bekeerd, en in Görlitz zijn onlangs twee jonge Israëlieten gedoopt, omtrent welke wij goede getuigenis kunnen geven.

Het belangrijkste arbeidsveld ligt in het aan Silezië grenzende Bohemen. Voor eenige jaren had op de grenzen tusschen beide landen onder den dienst van een predikant in de landskerk, een opwekking plaats, waarmede de reeds genoemde Edward de Schotsche Zendeling onder Israël, in nadere aanraking kwam.

In Bohemen zelf werd een wever, een katholiek, bekeerd, die zich aan den dienst des Heeren wijdde, en later in Hanover tot predikant bevestigd werd, Balcar, dezelfde, die ook eens op uwe Synode tegenwoordig was.

Onder zijnen dienst zijn meer dan 100 katholieken tot kennis van Christus gebracht.

Met behulp van Engeland verkreeg ook zijne gemeente een eigen kerkgebouw. Echter heeft hij met nog grootere moeilijkheden te worstelen, dan wij in Silezië; want de regeering werkt op velerlei wijze tegen, en bovendien kan zijne meest uit arme wevers bestaande gemeente hem slechts ca. f 150 tractement geven. Diensvolgens houden wij in Breslau en Görlitz jaarlijks een collecte ten zijnen behoeve, die te samen echter tot geen hooger bedrag klimmen kan, dan 150 Mark. Ook van Amerikaansche vrienden uit de congregationalisten krijgt hij ondersteuning, schoon geene regelmatig; kon hij besluiten zelf congregationalist te worden, hij zou meer ontvangen. Maar Br. Balcar is Presbyteriaan, en heeft er alles voor over om dat

te blijven. (Handelingen der Synode van 1882 te Zwolle, blz. 55 v.v.).

In het verloop der zitting worden dan nog enkele informaties ingewonnen over het contact, dat Görlitz met Ds Balcar heeft, over de opleiding van Ds Röther, en den nood van Ds Balcar.

Uit de antwoorden blijkt dan, dat Ds Balcar tot den Kerkeraad of het Presbyterie van Görlitz behoort, dat Röther is opgeleid aan de Theol. School der Vrije Schotsche Kerk en geordend door het Presbyterium van de Presbyteriaansche Kerk te Londen. En op de vraag, of de nood van Ds Balcar groot is, wordt geantwoord: „Ja, tot hongeriijdens toe.“

Daarop besluit de Synode, een collecte voor hem te houden, die f 130 opbrengt (art. 70).

Uit de Handelingen der Synode blijkt, dat Ds Balcar (of Balgar) uit Rzi in Bohemen aanwezig is geweest op de Synode van 1875 met Ds Matzke en nog eenen ouderling, Gustav Paetzold, uit Breslau. Hij heeft daar ook gesproken, maar zijn woord is niet in de Handelingen opgenomen, omdat „Het belangrijke verslag van pastor Balzar, uit Boheme, — in zijn geheel door de Bazuin en de Standaard meegedeeld is.“ (Blz. 73 der Handelingen).

In 1885 is Ds Röther weer op de Synode.

Dan komt hij daar met een moeilijke kwestie.

Wat het precies is, zeggen de Handelingen der Synode niet, maar zooveel blijkt, dat de Kerk van Görlitz in „een benard toestand“ is gekomen „door de zeer willekeurige handeling en veranderde gedragslijn van haren stichter.“

Volgens de mededeelingen van Ds Röther staat hij met de Kerk van Görlitz op het oogenblik geheel alleen, ook Ds Balcar schijnt zich van Ds Röther te hebben afgewend.

Meer worden we uit de Handelingen der Synode niet gewaar.

De Synode besluit, dat men nog nadere inlichtingen zal inwinnen, er zal voorloopig voor Görlitz worden gecollecteerd, en deze Kerk krijgt den raad, zich met de Kerken in Bentheim en Oostfriesland in één kerkverband te vereenigen.

Van het laatste is niets gekomen.

Er waren enkele verschillen inzake het vieren van de feestdagen, gelijk reeds op de Synode van 1882 gebleken was (hoewel de opmerking daarover ook weer zeer vaag is); ook zal de groote afstand wel een bezwaar zijn geweest: ik herinner me nog, dat dit een kleine 20 jaar geleden ook een onoverkomelijke moeilijkheid bleek te zijn.

Na 1885 staan mij geen Handelingen ter beschikking, zodat ik niet weet, hoe de zaak der Vrije Evangelische Kerken zich heeft ontwikkeld op de Synode onzer Kerken.

Maar in de Grensbode, het blad der Oud-Gereformeerde Kerken in Bentheim en Oostfriesland, komt in 1908 een stukje voor van den predikant van de Kerk van Breslau, Ds F. Dehmelt, waarin deze o.m. mededeelt, dat het na eenen aanvankelijken opbloei van de Kerken daar den vijand gelukte, onkruid tusschen de tarwe te zaaien, waardoor het werk zeer werd tegengehouden; doch dat het in 1900 weer tot vereeniging tusschen de beide uiteen gegane deelen der Gemeente is gekomen, en dat deze toen den naam aannam van „Vrije Evangelisch-Gereformeerde Kerk“, evenals die te Görlitz.

Wat vroeger komen in hetzelfde blad enkele opmerkingen voor over de Kerk van Görlitz, door Ds Graefe. Die deelt dan mee, dat het zielental van die Kerk ongeveer 90 bedraagt.

Ds Graefe is erg pessimistisch; toen reeds, en hij is dat steeds gebleven. Hij heeft geen geloof in de toekomst van de Kerken daar.

Er blijken dan nog 2 „stations“ te zijn en hij deelt mee, dat er op één van die om de 14 dagen dienst wordt gehouden, en dat er dan een dertig menschen opkomen; en niettemin wil hij het daar maar opgeven en zich alleen concentreren op de eigen Gemeente. Dat is in 1899.

Later, op de Synode onzer Kerken in 1917 blijkt, dat deze Kerken de gemeenschap met de (Oud)Gereformeerde Kerken in Bentheim en Oostfriesland hebben verbroken, maar waarom, is niet duidelijk.

Na 1930 komt er weer nader contact met deze Kerken en komen hare afgevaardigden weer ter Synode en is er voor den nood daar hier te lande een collecte gehouden.

In 1932 heb ik een deel van deze Kerken bezocht, hoofdzakelijk Ebersbach, een plaats vlak aan de Czechische grens, en Oderwitz, alsmede Ds Graefe in Görlitz.

In Ebersbach was toentertijd predikant een dominee naar art. 8, Erdmann Gasde, die in 1933 (meen ik) ook op de Synode te Middelburg is geweest. Er was dus uitbreiding gekomen.

Ebersbach telde toen in het geheel 63 zielen; daarvan woonde echter het grootste deel in Kamenz, dat op 75 k.m. afstand lag; de overigen woonden in Ebersbach en Seiffhennersdorf, en dan nog één broeder in Georgswalde, vlak over de Czechische grens en een paar in Zittau.

De Kerk van Ebersbach werd geïnstitueerd in 1905. Een tweede gemeente was die te Oderwitz; zij ontstond in 1921, en telde in 1932 ongeveer 85 zielen.

Men had toen reeds een terrein aangekocht voor kerkbouw, en de steenen lagen er, maar door geldgebrek kon men niet verder komen.

Voorzover ik weet, is men ook nimmer aan den bouw toe gekomen.

Breslau heb ik toen niet kunnen bezoeken. Men deelde mij mee, dat de Gemeente daar haar kerkgebouw (en ze had een mooi kerkgebouw, hoofdzakelijk tot stand gekomen van een collecte in Nederland!) had verkocht aan de Methodisten-gemeente. Ook heette het, dat men daar niet al te zeer meer vasthield aan de Gereformeerde leer. In hoever dat juist is, laat ik in het midden.

Görlitz had een goed kerkgebouw en een groote pastorie. Herinner ik me goed, dan bedroeg het zielental daar toen zoo om de 150. Deze woonden in Görlitz, en een klein gedeelte in het „station“ Lauban, dat Graefe toch nog niet had opgegeven in dien tijd, hoewel hij reeds op jaren was.

Sindsdien hebben wij die Kerken eenigzins uit het oog verloren, met name ten gevolge van den oorlog. Het is daar echter ten deele mis gelopen.

Met één der leden heb ik regelmatig correspondentie onderhouden, en zoo nu en dan iets gehoord.

Het was me al gebleken, dat er iets hapende tusschen Ds Graefe en Ds Gasde in dien tijd, terwijl Ds Dehmelt in Breslau zich wat afzijdig scheen te houden.

Vermoedelijk heeft de oorzaak van die wrijving voor een groot deel bij Ds Gasde gelegen, maar ik kan dat niet beoordeelen.

Feit is echter, dat het met hem in zijne Gemeenten (Ebersbach en Oderwitz) is spaak gelopen, en dat men hem ten slotte heeft afgedankt. Dat is vermoedelijk niet heelemaal langs rechte wegen gegaan, maar het is gebeurd.

Dezen zomer heb ik voor het eerst weer iets van deze Kerken vernomen. Die broeder, met wien ik regelmatig in correspondentie stond, schreef me een brief. Hij heeft me gevraagd, of ik, na zooveel van zijn land te hebben ondervonden, nog met hem corresponderen wilde.

Daarop is de correspondentie weer aangevangen.

Daaruit is gebleken, dat deze Kerken het zeer moeilijk hebben gehad. Reeds voor den oorlog is de groep te Kamenz opgelost in de landskerk. En de andere Kerken bevinden zich nu in de Russische zone.

Ds Graefe is in de oorlogsjaren overleden.

Van de leden der verschillende Kerken bleken er ook een aantal geïnfecteerd te zijn door het nationaal-socialisme, hetzij door lid te worden, of er mee te sympathiseeren.

Zelfs vooraanstaande personen in de Kerk.....

De verhoudingen zijn op het oogenblik de volgende. Er bestaan nog twee Kerken, Görlitz en Oderwitz. Daar is thans, meen ik, predikant P. Baumann uit Emden (Oostfriesland).

Deze Kerken tellen elk nog zoo'n 60 zielen.

Ebersbach bestaat niet meer als Kerk; misschien nog als een afzonderlijke groep, geheel op zichzelf.

De Gemeente Breslau is verdwenen, daar de Duitschers daar uitgewezen zijn.

En wat de twee overgebleven Kerken Görlitz en Oderwitz betreft, die nog bestaan, het is deze Kerken op het oogenblik verboden, samenkomsten te houden, daar ze om dat te mogen doen, eerst het bewijs moeten leveren, dat ze een door den staat erkende Kerk vormen. En dat is niet het geval, daar deze Kerken, evenals die in Bentheim en Oostfriesland, nimmer door den staat officieel erkend zijn.

Dat is er na ruim 80 jaar bestaan dus overgebleven van deze Kerken.

Zij hebben geene levensvatbaarheid gehad.

Hoe is dat gekomen?

M.i. voor een groot deel, omdat er iets heeft gehaperd aan het kerkelijke leven, en het kerkelijke besef.

Men voelde zich daar meer „kring“ dan „Kerk“, al was men sinds 1932 ook zoover, dat men, vooral op aandringen van Nederland, een Kerkenorde had.

Het zal erg moeilijk gaan, eenig contact met deze Kerken te onderhouden, al zou dat ook niet meer dan schriftelijk zijn.

Persoonlijk contact is onmogelijk.

Dat kan men zelfs met de Kerken in de Graafschap onzerzijds nog niet krijgen; als men in Carel van Bijlandtlaan 16 te Den Haag om een permit vraagt, krijgt men daar ten antwoord, dat men voor de opgegeven reden geen permit kan verstrekken.

Maar de synodale predikanten krijgen het blijkbaar zonder moeite voor elkaar.

Wij zullen deze Kerken ook op andere wijze niet steunen kunnen voorloopig.

Wij kunnen die broeders en zusters op het oogenblik alleen God aanbevelen, en voor ze bidden.

N e e d e. J. VAN RAALTE.

CORRESPONDENTIE.

Het is ons plan volgende maand te disponeeren over het abonnementsgeld van 1 April—30 September 1948. Abonnees, die er de voorkeur aan geven het verschuldigde bedrag ad f 4.— per giro te voldoen, verzoeken wij vriendelijk dit te doen vóór 3 April a.s. op postrekening No. 406040 Bureau „De Reformatie“, met vermelding van den juiste naam volgens het adreshandje.

Abonnees, welke via den Boekhandel zijn geabonneerd, moeten niet aan ons, doch aan hun boekhandelaar betalen.

De Uitgevers.